

**WETENSCHAPS
KNOOPPUNTEN
ZUID-HOLLAND**

partnership universiteiten
Leiden - Delft - Erasmus

TUDelft

Een knuffel op verschillende manieren bekeken

Een onderzoeksproject voor groep 1-4:
vertellen met de Bono's denkhoeden op

Annemarie Looijenga

Colofon

Het project 'Een knuffel op verschillende manieren bekeken' is ontwikkeld door Montessori leerkracht Annemarie Looijenga in samenwerking met Remke Klapwijk van het Wetenschapsknooppunt TU Delft, aan de hand van de zes denkhoeden uit het boek "Creatief Denken", geschreven door Edward de Bono.

I: www.wetenschapsknooppuntzh.nl

E: wetenschapsknooppunt@tudelft.nl

Het e-book is kosteloos te downloaden.

Tekst onder Creative Commons licentie: Naamsvermelding — Niet Commercieel — Gelijk Delen 3.0.
Voor gebruik van de foto's neem contact op met Wetenschapsknooppunt Zuid-Holland | TU Delft

Februari 2017

Een knuffel op verschillende manieren bekeken

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf.....	4
Wat doen de verschillende denkhoeden met je vertelling?	4
Wat heb je daar aan?	4
Wat heeft een leerkracht daar aan?	4
Wat maakt de oefening nog sterker?	4
Werkwijzer.....	5
De aard van het analyserend waarnemen	5
De instructie.....	5
De rol van de begeleider.....	5
Indeling van deze handleiding.....	5
Les 1 Hoe bespreek je iets met een denkhoed op?	6
Lesopzet	6
1.1 Waar denk ik aan en hoe vertel ik dat met een bepaalde kleur denkhoed?	6
1.2 Vooruitblik naar de volgende les.....	6
Les 2 Je eigen knuffel bespreken met een denkhoed	7
Lesopzet	7
1.1 Wie wil over zijn eigen knuffel vertellen?.....	7
1.2 Dagelijkse reflectie.....	7

Woord vooraf

Als een leerkracht kinderen wil laten vertellen over iets, moet het aan de leerlingen duidelijk zijn, waar ze precies over moeten vertellen om een concrete en boeiende vertelling te krijgen. Edward de Bono heeft een manier van duidelijkheid verschaffen bedacht; door een 'denkhoed' op te zetten.

Wat doen de verschillende denkhoeden met je vertelling?

- › Met een rode hoed denk en spreek je over je gevoelens; blij, boos, verdrietig of bang.
- › Met een gele hoed op denk en spreek je over de voordelen en waarden van het 'iets'.
- › Met de zwarte hoed over de nadelen en risico's van het 'iets'.
- › Met de witte hoed denk en spreek je over informatie, objectief, zonder mening erover.
- › Met de groene hoed denk je aan groei, creativiteit. Met deze hoed vertel je een creatief idee over het 'iets' of -als dat niet lukt- zeg je niets.
- › Met de blauwe hoed op denk en spreek je als een dirigent over het 'iets'. Je zorgt voor overzicht en balans in de verschillende instrumenten in het orkest. Dit is de hoed van de gespreksleider, meestal de leerkracht.

Wat heb je daar aan?

EEN DENKHOED HELPT OM TE ANALYSEREN:

- › Analyse is goed om een helder beeld te krijgen van de verschillende kanten van iets.
- › Analyse is goed om méér over iets te ontdekken, omdat je verschillende kanten apart kunt bekijken.
- › Analyse is goed om problemen beter te begrijpen en beter op te kunnen lossen, omdat je verschillende kanten apart kunt bekijken.

HET NUT VAN VERTELLEN:

- › Vertellen is een manier om een ander te laten weten wat jij denkt.
- › Je leert hoe je kunt vertellen over iets.
- › Je vergroot je woordenschat over het onderwerp en oefent het spreken over het onderwerp.
- › Door aan elkaar te vertellen en elkaar uit te vragen over iets leer je hoe je meer te weten kunt komen over iets.

Wat heeft een leerkracht daar aan?

- › Weten wat er omgaat in de hoofden van de leerlingen is handig, omdat dan daarbij kan worden aangesloten met lesstof. Dat is belangrijk, omdat zo de natuurlijke kennisstructuur (die kinderen hebben) intact blijft en benut wordt. Zo is er minder kans op het ontstaan van leerstoornissen door miscommunicatie. Bovendien is het heel efficiënt.
- › Vertellen met verschillende hoeden op zorgt voor een 'debat-structuur', die gebruikt kan worden om allerlei gebeurtenissen/ zaken te bespreken in de klas.
- › Onderwerpen kunnen op natuurlijke wijze van verschillende kanten bekeken worden.

Wat maakt de oefening nog sterker?

- › Interactie
- › Gezamenlijke reflectie

Het project 'een knuffel op verschillende manieren bekeken' is geschikt voor iedereen die een knuffel heeft. Natuurlijk kan ook ander lievelingsspeelgoed op deze manier bekeken worden. De oefeningen in deze handleiding zijn voor kinderen van groep 1 tot en met 4.

Ik wens leerkrachten veel creativiteit toe bij de voorbereiding van de demonstraties en de leerlingen wens ik veel plezier en veel nieuwe inzichten toe.

Annemarie Looijenga, Montessori leerkracht.

Werkwijzer

In deze werkwijzer vindt u een aantal tips, die van pas kunnen komen bij analyserend waarnemen met leerlingen.

De aard van het analyserend waarnemen

Analyserend waarnemen bevordert het benoemen en gewaarworden van details. Door op verschillende manieren te kijken naar een voorwerp, wordt het mogelijk om een aspect zowel een voordeel als een nadeel te vinden en als zodanig te benoemen. Ook worden minder opvallende details gezien en besproken. Daarom is analyserend waarnemen een mooie basis voor debat. Gestructureerd debat is een activiteit, waarbij kinderen veel van elkaar kunnen leren.

De instructie

De leraar neemt de leiding en laat met een eenvoudige en duidelijke demonstratie zien HOE een pop of knuffel besproken kan worden met een hoed op. Dit doet hij/zij met alle hoeden. De demonstratie werkt structurerend en daardoor rustgevend. Omdat een duidelijke structuur zo belangrijk is voor het welbevinden, heeft het geen zin om uitgebreide voorbeelden te geven. Het HOE van het analyserend waarnemen moet duidelijk worden voor de leerlingen. Hier geldt: Veel is al gauw té veel; less is more! Beter één voorbeeld van HOE demonstreren, dat op veel onderwerpen kan worden toegepast en geoefend, dan vluchtig veel mogelijkheden belichten.

Hierna is het de beurt aan de leerlingen. Na het bekijken van de demonstratie mogen de kinderen die dat willen het om beurten na doen met een kleur hoed van eigen keuze. Misschien praten ze er onderling over, of thuis. Bewust en onbewust gaan ze met de vraag aan de slag. Zo vormen ze zich een beeld over de essentie van de activiteit. Dat beeld gaan ze uitbreiden en verrijken tijdens de 2e les.

Aan het einde van de les is het de beurt aan leraar en leerlingen samen. Ervaringen en ideeën worden benoemd en geordend. Deze ordening met bijbehorende taal biedt een basis om samen plannen te maken voor de volgende les. De kinderen worden uitgenodigd om een eigen knuffel mee te nemen voor de volgende les.

De rol van de begeleider

De begeleider heeft een onopvallende maar belangrijke rol; hij/zij is het belangrijkste leermiddel:

- › Hij/zij is de gespreksleider, zoveel mogelijk zonder mening.
- › Hij/zij geeft wel –indien nodig– steeds even toelichting op de functie van een hoed.

Indeling van deze handleiding

De lessen duren 15 á 20 minuten. De kinderen bepalen de lengte van de les; als hun aandacht verslapt, kan de les beter worden beëindigd. Door de korte duur kan een les makkelijk ingepland worden.

De lessen zijn steeds op dezelfde manier beschreven:

- › Lesopzet met tijdsindicatie
- › Beschrijving van de verschillende onderdelen met afbeeldingen

Les 1 Hoe bespreek je iets met een denkhoed op?

Lesopzet

1.1 Demonstratie van het effect van de denkhoeden op wat je vertelt: 3 minuten, oefening: 15 minuten

1.2 Vooruitblik: 1 minuut

1.1 Waar denk ik aan en hoe vertel ik dat met een bepaalde kleur denkhoed?

DOELSTELLING

De demonstratie is een voorbereiding voor het mogelijk maken van een toekomstige ordening van ervaringen. Door de demonstratie met een bepaalde kleur denkhoed op, worden de kinderen kort geïnstrueerd over de denkrichting van de hoed.

VOORBEREIDING EN BENODIGDE MATERIALEN

- > De leerlingen zitten op hun gemak in de kring.
- > De hoeden liggen klaar.

DEMONSTRATIE (3 MINUTEN)

U pakt een pop of knuffel uit de klas en zet een hoed op uw hoofd. Het beste is om te beginnen met de witte hoed. U legt uit, dat u met deze hoed op (die wit is als papier) vertelt wat u allemaal ziet en voelt als u de pop vastheeft. U doet een opsomming. Dan legt u de witte hoed neer en doet een andere hoed op. U vertelt over de pop zoals hoort bij de kleur. Het is leuk om behalve te vertellen ook te uiten hoe u met de hoed op denkt over de pop. Dus met de zwarte hoed niet zo blij, met de gele hoed wel blij. Met de rode hoed op moet u vooral laten zien welk gevoel de pop u geeft; wilt u de pop knuffelen of juist niet. Zo demonstreert u alle hoeden. Eindig met de blauwe hoed. Hierover zegt u: "Deze hoed zal ik steeds dragen, omdat ik de gespreksleider ben, die jullie helpt op de juiste manier te vertellen over een knuffel."

OEFENING (15 MINUTEN)

Dan vraagt u: "Wie wil ook iets vertellen over deze knuffel? Met welke hoed op?"

U geeft beurten (met aanvullende instructie over de hoeden, wanneer blijkt dat een kind niet precies weet wat de hoed ook al weer betekende).

1.2 Vooruitblik naar de volgende les

Na het afronden van de oefening mogen leerlingen vertellen wat ze er van vonden en of ze ook over hun eigen knuffel zouden willen vertellen met verschillende hoeden op. U nodigt de kinderen uit voor de volgende les hun eigen knuffel mee te nemen.

Les 2 Je eigen knuffel bespreken met een denkhoed

Lesopzet

1.1 Wie wil over zijn eigen knuffel vertellen? Oefening: 15 minuten

1.2 Dagelijkse reflectie. Gebeurtenissen bekijken met verschillende denkhoeden op: 5 á 10 minuten

1.1 Wie wil over zijn eigen knuffel vertellen?

DOELSTELLING

Toepassen en oefenen van vertellen.

VOORBEREIDING EN BENODIGDE MATERIALEN

- › De leerlingen zitten op hun gemak in de kring.
- › De leerlingen hebben een knuffel bij zich.
- › De hoeden liggen klaar.

OEFENING (15 MINUTEN)

U zet zelf de blauwe hoed op en zegt dat u de gespreksleider bent. Eventueel kunt u nog vragen of iemand nog weet wat de gespreksleider doet. Daarna vraagt u de leerlingen wie over zijn knuffel wil vertellen met een hoed op. Ze zijn vrij om de kleur van de hoed te kiezen.

Daarna komen leerlingen om de beurt aan de beurt. Het is leuk als ze met meerdere hoeden over hun knuffel vertellen.

1.2 Dagelijkse reflectie

Bij voorkomende problemen of naar aanleiding van een gebeurtenis, kan de kwestie met verschillende kleuren hoeden besproken worden. De kinderen leren gedachten en meningen ordenen en breder kijken naar een kwestie.